

ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT, NATIONAL CHARACTERISTICS AND GLOBAL TRENDS

Кубік В. Д., старший викладач
Шерер І. Л., к.е.н., доцент
*Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-145-9-21>

УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ

З розвитком конкуренції на ринку перспективи розвитку підприємства значною мірою залежать від поведінки витрат та управління ними. Дослідження фінансового стану підприємств на сьогоднішній день демонструє досить значну кількість проблем, серед яких: низький рівень прибутковості, неадекватна структура капіталу, високий рівень витрат. Саме витрати впливають на показник ціни на продукцію та рентабельність виробництва. Від витрат залежить вирішення першочергових завдань щодо впровадження нових видів технологічного оснащення, прийняття рішень щодо виробництва нових видів продукції, покращення її якості, підвищення конкурентоспроможності. Тому в процесі управління витратами основна увага має зосереджуватися на їх мінімізації. А це можливо в тому випадку, коли підприємство проводить ефективну управлінську політику, яка має враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори взаємодії управління виробництвом.

Велика кількість теоретичних матеріалів і практичних напрацювань, які стосуються питань управління витратами, підтверджують можливість узагальнення управлінського досвіду

через нові форми подання інформації. Нормативно-правове регулювання обліку витрат регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], але наявна регулююча база не завжди може задовольнити і відповісти на всі запитання користувачів.

Необхідно зазначити, що витрати підприємства були і залишаються економічною категорією, яка досліджувалася і буде досліджуватися вітчизняними й зарубіжними вченими, зокрема К.В. Безверхим, Ф.Ф. Бутинцем, Б.І. Валусьвим, А.В. Череп, С. Брю, К. Макконеллом, П. Семюелсоном та іншими. Однак кожен із авторів має своє уявлення про поняття «витрат», і досі, незважаючи на тривалість його існування, немає єдиної думки щодо тлумачення даного поняття.

А.В. Череп [2, с. 3] зазначає, що «бракує публікацій з проблеми створення ефективних систем управління витратами, які враховували б специфіку підприємств і умови їх діяльності. Крім того відсутні розробки щодо забезпечення взаємозв'язку між витратами різних рівнів управління, які впливають на ефективність діяльності підприємств».

В зв'язку з цим для ефективного управління витратами на різних рівнях з використанням методичної єдності, актуальною проблемою є розробка єдиних вимог до інформаційного забезпечення витрат на підприємстві. Впливати на прибуток через зміну витрат дає змогу діюча система обліку витрат. Згідно з НП(с)БО 16 «Витрати» [3], витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції, поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Цій групі витрат приділяється не менше уваги, ніж витратам, які формують виробничу собівартість, оскільки як перша, так і друга групи витрат безпосередньо стосуються формування ціни [4, с. 27].

Витрати підприємств, мають безпосередній вплив на прибуток від операційної діяльності звітного періоду, як джерело власних фінансових ресурсів підприємства. Коефіцієнт рентабельності витрат операційної діяльності є одним із важливих показників

оцінки ефективності витрат, їх окупності, та визначення розміру прибутку на 100 одиниць витрат підприємств. Тому операційні витрати підприємства повинні відповідати розміру вигоди, отриманої в результаті використання цього фінансового ресурсу [5, с. 226].

Підприємства зацікавлені в отриманні стабільних прибутків, загальна величина яких давала б змогу забезпечувати розвиток виробництва. Найпростішим способом досягнення цієї мети було б підвищення цін. Але ефективнішим способом забезпечення прибутковості підприємства є зниження витрат за допомогою значних капітальних інвестицій. Тому важливим резервом зниження вартості продукції може бути відносна економія накладних витрат, до яких входять загальновиробничі витрати, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

На підприємствах розвинутих країн процес планування витрат починається із прогнозу на наступні п'ять років. У вітчизняних підприємств, на жаль, немає реальної можливості розробляти детальні плани на перспективу. Вони можуть лише намічати напрями розвитку, але проводити розрахунки не завжди ефективно, оскільки нестабільність політичної і економічної ситуації призведе до недоцільності прогнозу [6, с. 105].

При сучасному розвитку ринкових відносин необхідно змінити підходи до управління витратами, особливо до планування витрат і результатів виробництва. В плановій економіці при умовах її здійснення існували загальні й обов'язкові для всіх норми і нормативи витрат, на відміну від ринкової економіки сьогодні визначальною рисою стає конкуренція виробників, а отже, має стати і конкуренція витрат, що забезпечить збільшення прибутку на підприємстві. Одним із можливих ефективних варіантів зниження рівня витрат є система стимулювання працівників. При зниженні рівня адміністративних витрат система стимулювання працівників може бути узгоджена із загальною системою винагороди за результати виробничо-господарської діяльності. Але потрібно зауважити, що доцільність зниження

цих витрат потребує обґрунтування, оскільки постійно знижувати їх неможливо, адже це може призвести до зниження якості продукції, і як наслідок – до втрати ринків збуту та зменшення прибутку на підприємстві [7, с. 30].

Зниження витрат є основним показником ефективності діяльності підприємств, але не менш важливою передумовою успішної організації планування, обліку, калькулювання собівартості є економічно обґрунтована класифікація витрат. Правильний вибір класифікації ознак є запорукою своєчасного одержання необхідної управлінської інформації.

Невиробничі витрати підприємства можуть суттєво збільшуватись через непродуктивні витрати, зокрема зайву перевитрату енергетичних та матеріальних ресурсів працівниками підприємства на зразок світла, включеного навіть в тих місцях, де вже нікого не залишилось, або ж працівників, які користуються офіційним телефоном для здійснення своїх особистих дзвінків, що не пов'язані з потребами офісу тощо.

Існуючі недоліки обліку витрат підприємства в системі управління ними на підприємствах промисловості України негативно впливають не тільки на ефективність їх роботи, але й національної економіки загалом.

Реформування економіки України вимагає адекватної зміни управління нею. Це привело до необхідної якісної зміни як системи бухгалтерського обліку, так і системи аудиту. Основи обліку витрат підприємства становлять бухгалтерський облік та аналітичні розрахунки певних видів витрат, їх групування за видами, місцями виникнення, формами віднесення на продукцію тощо.

Прийняття управлінських рішень для виконання намічених завдань базується на всебічному, глибокому аналізі облікових даних і залежатиме від повноти і достовірності вихідної інформації про витрати. І досягнення мети будь-якого підприємства – зниження витрат у сучасних умовах – повинно розглядатися як стратегічний напрям їх розвитку, який має забезпечити конкурентоспроможність продукції на внутрішніх і зовнішніх

ринках, підвищити прибутковість діяльності. Скорочення операційних витрат можливе за умови підвищення рівня механізації та автоматизації технологічних процесів, оптимального використання виробничих потужностей, організації виробництва на нормативній основі .

Література:

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Череп А. В. Управління витратами підприємств харчової промисловості в ринкових умовах господарювання : дис... д-ра наук: 08.00.04. 2008. 350 с.
3. НП(с)БО 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 (зі змінами внесеними станом на 29.09.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.
4. Шумило О.Ю. Шляхи вдосконалення аналізу та оцінки операційних фінансових та інших витрат на підприємстві. *Економіка. Фінанси. Право*. 2009. №3. С. 25-28.
5. Безверхий К.В. Непрямі витрати в системі управління промислових підприємств: обліково-контрольний аспект: монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 276 с.
6. Чорновіл І.А. Управління операційними витратами як основа забезпечення прибутковості підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2010. Вип. 3. С. 101–106.
7. Лук'янова В.В., Романець І.Ю. Механізм формування операційних витрат. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 5. Т. 1. С. 29–32.